

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 1210/23

לפני :
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופטת ע' ברון
כבוד השופטת י' וילנר

העותרים :
1. תמי ארד
2. יובל ארד
3. משה (בוגי) יעלון
4. דני חלוץ
5. פרופ' דניאל כהנמן
6. פרופ' מנחם בן-שושן
7. נורית אלשטיין
8. דב מורן
9. רמי מתן
10. צרויה שלו

נ ג ד

המשיבים :
1. שר המשפטים
2. ממשלת ישראל
3. היועצת המשפטית לממשלה
4. יושב ראש ועדת חוקה, חוק ומשפט
5. ועדת חוקה, חוק ומשפט
6. הכנסת

עתירה למתן צו על תנאי ובקשה למתן צו ביניים

בשם העותרים :
עו"ד רון ברקמן ; עו"ד אופיר בלוס ; עו"ד שירה
דונביץ'

פסק-דין

השופטת ע' ברון:

1. עניינה של העתירה שלפנינו הוא בהצעת החוק המתגבשת לתיקון חוק-יסוד: השפיטה, שלפי הנטען מתיימרת לשלול מבית המשפט העליון את הסמכות לקיים ביקורת שיפוטית על חקיקה של הכנסת, וחקיקת יסוד בפרט (להלן: הצעת החוק). בפתח העתירה הובהר כי מדובר בעתירה "חריגה ותקדימית", משום שבית המשפט מתבקש לדון

בתוקפה של הצעת חוק טרם שהושלם הליך החקיקה. עם זאת, לפי הנטען, מדינת ישראל נקלעה למצב תקדימי והרה גורל שמחייב את הדיון בעתירה כבר בעת הזו – זאת לנוכח "בליץ החקיקה" שמתוכנן לימים הקרובים ושעלול לשתק ולהשתק את בית המשפט באופן בלתי הפיך.

הטענה העיקרית בעתירה היא שהצעת החוק עלולה ליצור "מלכוד חוקתי"; קרי: לאחר שיתקן חוק היסוד באופן שייקבע כי לא ניתן לערוך ביקורת שיפוטית על חקיקת יסוד, המשמעות היא שלא ניתן יהיה לבקר אף את התיקון לחוק היסוד עצמו. לשון אחר, ההוראה השוללת אפשרות לערוך ביקורת שיפוטית תהיה חסינה מביקורת שיפוטית.

2. הסעד המבוקש בעתירה הוא, שבית משפט זה יקבע כי הכנסת אינה מוסמכת לשלול את סמכותו לקיים ביקורת שיפוטית על מעשי חקיקה, לרבות חקיקת יסוד; כי כל הוראת חוק או חוק יסוד שתפגע בסמכותו של בית המשפט לקיים ביקורת שיפוטית כאמור (להלן: ההוראה המגבילה), תהא בטלה ומבוטלת ובכל מקרה לא תחול ביחס לדבר החקיקה שבו היא תיקבע; ולחלופין, כי ההוראה המגבילה לא תיכנס לתוקף לפני שיינתן פסק דין בעתירות שיוגשו נגדה לאחר שתחוקק (ובלבד שהעתירות יוגשו תוך 30 יום מעת הפרסום ברשומות של ההוראה המגבילה). כן נתבקש צו ביניים דחוף, המורה כי עד להכרעה בעתירה לא תיכנס לתוקף כל הוראת חוק או חוק יסוד הפוגעת בסמכותו של בית המשפט להידרש לתוקפם של חוקים או חוקי יסוד.

3. לאחר עיון בעתירה, על נספחיה, המסקנה היא שדינה להידחות על הסף בלא צורך בתגובת המשיבים.

על פי מושכלות יסוד בשיטתנו, ככלל בית משפט זה אינו נוהג להתערב בהליכי חקיקה בעודם בעיצומם (בג"ץ 5744/19 בן מאיר נ' ממשלת ישראל, פסקה 3 (8.9.2019)). הטעם העיקרי לכך הוא הכבוד ההדדי שבו נוהגות הרשות המחוקקת והרשות השופטת זו כלפי זו, ושממנו נגזר כי השלב הראוי לבחון את תקינות הליך החקיקה או את שאלת חוקתיות החוק הוא ככלל לאחר השלמת מעשה החקיקה (בג"ץ 9327/17 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת, פסקה 5 (10.12.2017); בג"ץ 4302/09 לשכת עורכי הדין בישראל נ' ממשלת ישראל, פסקה 3 (9.6.2009)).

הדברים מקבלים משנה תוקף שעה שעל הפרק עומד תיקון לחקיקת יסוד (להבדיל מחקיקה "רגילה"), ועל אחת כמה וכמה משמדובר בחקיקת יסוד הנתונה במחלוקת ציבורית עזה וסוערת המטלטלת בימים אלה את החברה בישראל. אף על פי

שסמכויותיו של בית המשפט העליון עומדות במוקד זירת ההתכתשות, ויש שיאמרו שדווקא משום כך, עלינו לנקוט משנה זהירות שלא להשיג את גבולותיה הברורים של הביקורת השיפוטית (השוו: בג"ץ 7189/17 החברה להגנת הטבע נ' הממונה על ענייני הנפט, פסקה 10 (3.7.2018)).

נכון לעת הזו, הזירה הפרלמנטרית היא הזירה שבה יש להכריע בסוגיות כבדות המשקל שעל הפרק; וכמו בכל יוזמת חקיקה מטבע הדברים אין לדעת אם בסופו של יום היא תתקבל ובאיזה מתכונת. ביקורת שיפוטית חוקתית מעצם טיבה נעשית בדיעבד, וטענות העותרים שמורות להם ככל שיהא צורך בכך בעתיד.

4. התוצאה היא שהעתירה נדחית. משלא נתבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתן היום, כ"ג בשבט התשפ"ג (14.2.2023).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט